

ALEXANDRU GEORGE AND THE "ȘCOALA DE LA TÎRGOVIȘTE" LITERARY GROUP

Valentina Iliescu, PhD Candidate, "Transilvania" University of Brașov

Abstract: Member of the "School of Tîrgoviște" Alexandru George is detached from other authors from the same generation just by pointing existentialism, namely that of freedom obtained through a separation from society, denying freedom through its common acceptance. While writers' "School of Tîrgoviște" relies on textual game, the discontinuity of the storyline, resuming the subject from a different perspective, Alexandru George creates a journal literature, method of discourse, leaving the reader to speculate on certain elements of his personal life. The writer Alexandru George is first of all the reader Alexandru George as his writings paraphrases and parodies in various types of narrative in the public eye reviving his experience of a professional reader.

Keywords: existentialism, experience, freedom, generation, personal life.

Înainte de a se face cunoscut în rândul oamenilor de literatură din România, Alexandru George, pseudonim al lui George Alexandru Georgescu, a fost un simplu bucureștean, născut la 6 aprilie 1930, fiu al lui George Georgescu, funcționar la Banca Națională, și al Elizei Georgescu. George Alexandru Georgescu a urmat cursurile școlii primare în orașul natal, București, mai apoi a devenit elev al Liceului "Mihai Viteazul", iar din motive de sănătate este nevoit să își continue studiile în Tîrgoviște, la Liceul "Enăchiță Văcărescu". Bucureșteanul "get-beget" se reîntoarce în orașul de origine ca student al Facultății de Filologie a Universității din București, pe care o abandonează alegând să lucreze ca muncitor necalificat în domeniul construcțiilor, ca desenator și referent tehnic la Institutul de Cercetări Științifice pentru Construcții și ca tehnoredactor la revista "Metalurgia și construcții de mașini". Părăsind domeniul ingineresc, Alexandru George își îndreaptă atenția spre lumea literară, începând treptat ca bibliotecar la Biblioteca Academiei, iar mai apoi ca redactor la suplimentul revistei "Viața românească", "Caiete critice".

Această colaborare cu revista "Viața românească" l-a ajutat pe scriitorul bucureștean să debuteze în 1969 în revista literară "Luceafărul", condusă de Ștefan Bănulescu, cu povestirea *Nocturnă*. Debutul lui Alexandru George este unul întârziat, așa cum s-a întâmplat și cu ceilalți scriitori afiliați "Școlii de la Tîrgoviște", cu volumul *Simple întâmplări cu sensul la urmă*, din dorința de a crea o literatură "altfel" decât cea scrisă până atunci, o literatură de dragul scrisului, în care creatorul operei profită de text la maximum.

În ceea ce privește intrarea lui Alexandru George în rândul creatorilor literari este de precizat faptul că este prezent un dublu anacronism, George debutând odată cu scriitori mai tineri cu 10-15 ani decât el, însă, datorită scriiturii, este membru al "generației războiului", alături de Geo Dumitrescu, Constant Tonegaru, Ion Caraion, Mircea Popovici sau Pavel Chihaia, scriitori cu 10 ani mai în vârstă decât el.

Critic și istoric literar, traducător fidel din literatura franceză, publicist și prozator, Alexandru George se remarcă în lumea literară românească mai ales datorită spiritului modelului propriu pe care l-a adoptat în arta scrisului și a supraviețuirii. Etichetarea lui ca membru al "Școlii de la Tîrgoviște" vine odată cu mesajul pe care îl transmite prin intermediul creațiilor sale: pune în joc viața și textul, problematizează autenticitatea

reprezentării literare, dezbate ideea de text și procesul de semnificare, utilizând persoana întâi în prozele sale, eliminând astfel granițele dintre autor, narator și personaj.

Supus vitregiilor vremii deoarece debutează în perioada în care cenzura comunistă devine vigilentă, împiedicând publicarea acelor cărți care nu se încadrau în clasa literară ce deservea imaginea partidului comunist, asemeni celorlalți reprezentanți ai grupului căruia Alexandru George a fost afiliat, și anume: Mircea Horia Simionescu, Costache Olăreanu și Radu Petrescu, el reușește să publice după 1970 peste douăzeci de volume proprii și traduceri. Privirea laolaltă a scriitorilor și gruparea lor în “Școala de la Tîrgoviște” a fost datorată și faptului că acești reprezentanți nu au încetat să se exprime în scris în urma presiunii comuniste, ci au reușit să găsească o modalitate de mascare a ceea ce putea fi evident, cum menționează Negrici în *Literatura Română sub comunism*: “incompletitudinea narativă, parabolismul, relativizarea faulkeriană prin simultaneizarea vocilor narrative contradictorii, estetismul, fantezismul formal, exuberanța ludică [...], autoironia”

Problema comună grupării de la Tîrgoviște este cea a literarității. Prin intermediul acestor idei de fantezism, experimentalism și literaritate, scriitorii târgovișteni s-au refugiat în literatură considerându-le singurele modalități de supraviețuire din punct de vedere spiritual. Ei nu au creat o literatură de propagandă, cum au făcut alți scriitori postmoderni, ci au autoconservat literatura, au mascat anumite semnificații sub forma limbajului expresiv și polisemantic. Opera literară văzută ca o evadare din cotidian prin ochii lui Alexandru George se caracterizează prin erudiție, meșteșug de stilist, dispoziție ironică și parodică, trăsături care o încadrează ca fiind una metaliterară. Metaliteraritatea scriiturii este dată, așa cum este specificat în Dicționarul General al Literaturii Române, ca o sinteză a temelor și motivelor literare, “parodiare polemică a clișeele literare, cultivarea fragmentarului și bizanteriei”.

Literatura pe care o crează filologii de la Tîrgoviște este una deosebită de celelalte deja cunoscute pentru publicul cititor deoarece ilustrează o formulă aparte la nivel formal și stilistic, prin schimbarea perspectivelor, fir narativ lipsit de continuitate, confundarea ficțiunii cu biografia autorului. Același lucru se regăsește și în proza lui Alexandru George, chiar Mircea Zăciu apreciind într-un studiu critic: “Ca autor de proză, Alexandru George se mișcă la confluența dintre spiritul decadentist și ispitele metaliteraturii, dintre rafinamentul estetizant al descrierii și ficțiunile livrești de factură borgesiană, dintre pasișă ironică și intertextualitate. Nu-i lipsesc scriitorului nici imaginația povestitorului clasic, predispusă la tot soiul de înscenări epice, de la nuvela polițistă la povestirea de groază, și nici înclinația de tip manierist către contrafacerea subtilă.”

Un bun exemplu la această afirmație fiind romanul *Oameni și umbre*, în care perspectiva naratorială este fluctuantă, trimițând în acest fel cititorul la naratorul de 27 de ani care rememorează evenimente trăite nu demult, la autorul de 27 de ani și la naratorul de 72 de ani, care exprimă faptul că autenticitatea autorului a fost confundată cu o reîncarnare a autorului. Intercalarea perspectivelor reprezintă un mijloc de camuflare a mesajului pe care dorește autorul să îl transmită cititorului, sesizându-se asemănări între biografia autorului și faptele prezentate, pentru a nu atrage atenția cenzurii, dând totodată și caracter esopic romanului său. Nu este exceptat faptul că în astfel de situații romanul *Oameni și umbre* să fie catalogat drept unul autobiografic, iar naratorul anonim, nimeni altul decât imaginea ideală a autorului Alexandru George însuși.

Opera mai sus menționată are o notă eseistică, firul epic pierzându-se odată cu parcurgerea textului, narativitatea obturată. Alternarea planului fictiv cu cel real complică înțelegerea lui de către cititor, dar plot-ul există și este reprezentat de latura realistă a romanului, care este și masca pe care o adoptă scriitorul. Tema romanului *Oameni și umbre* este familia, în mijlocul ei guvernând principiul moștenirii reflectat la nivelul relației dintre tată și fiu. La nivelul textual al romanului nu poate fi denumit personaj principal nici tatăl, nici fiul, ci casa. Casa este un simbol al descendenței lumii în care trăiește naratorul, dar, surprinzător, și al autorului, având o bază care nu poate fi schimbată. Indiferent de voința fiului de a o schimba, nu reușește deoarece intervine moștenirea. Imaginea casei servind drept moștenire reprezintă un simbol de neînțeles și pentru opera în sine deoarece dorința tatălui, personaj al romanului, de a construi un nou etaj peste temelia deja existentă, poate fi interpretat ca o nouă percepție a romanului, un alt nivel al literaturii. Romanul este considerat și unul de natură intertextuală datorită trimiterilor. Astfel, în romanul lui Alexandru George și nu numai acest roman, textul are mai multe semnificații, în funcție de perspectiva din care cititorul analizează faptele.

Lăsând loc de interpretare în legătură cu interferarea planurilor narative în arta literară a lui Alexandru George, unde autobiograficul poate fi confundat cu livrescul și realitatea, la fel face și Mircea Horia Simionescu, reprezentant de seamă al “Școlii de la Tîrgoviște”, unde realul se împletește cu ficționalul și experiențele autorului, toate suprapunându-se cu experiențele pe care le trăiesc și personajele prozei sale. Pe baza acestor observații se remarcă faptul că relația autor-narator-personaj nu mai este delimitată, ci ambiguă, schimbându-și locul și perspectiva aleatoriu.

Din punctul de vedere al prozei, membrii grupării de la Tîrgoviște înfățișează lumea creată ca o “comedie umană”, în care subiectul unei opere este continuat în alta, adunate laolaltă ele sunt privite ca un întreg, lectura alternativă poate fi un alt punct de percepere a mesajului.

Alexandru George s-a alăturat “Școlii târgoviștene”, așa cum am precizat mai sus, datorită trăsăturilor comune regăsite în operele membrilor grupării, însă există și diferențe care îi individualizează; fiecare operă literară atrage atenția cititorului prin punctul unic de vedere pe care îl adoptă în momentul în care scriitorul așterne pe hârtie rodul imaginației lui. Individualizarea lui Alexandru George de ceilalți colegi ai săi vine odată cu îmbinarea tuturor tipurilor de scriitură: proză, critică, publicistică și traduceri. Calitatea de critic literar se resimte în proză, așa cum și Marian Popa aprecia: “Alexandru George poate fi la fel de bine definit ca prozator având ca pretext textul, epica favorizând parafraza, jurnalul și eseul. [...] Povestitorul are ceva din concepția criticului: reciclează teme și motive literare, scriind mai bine în stilul unei epoci sau unei școli literare decât cei ce le-au servit primii.”

Toți oamenii literaturii care au încercat să se deszvolte în perioada comunistă au întâmpinat dificultăți, fiecare adaptându-se la situațiile prevăzute, unii au ales să renunțe la scris, alții să deservească partidul aflat la putere, alții să riște și să își exprime în continuare punctul de vedere prin arta literaturii. Aceste lucruri nu s-au resimțit și în rândul scriitorilor membrii ai „Școlii de la Tîrgoviște”, ei au reușit să găsească o modalitate de a nu atrage atenția cenzurii asupra literaturii create de ei, ei au adoptat o scriitură care deservea regimul, nu îl ataca, ci ei își exprimau ideea de libertate măcar în paginile cărții dacă în societate nu puteau. Această modalitate pe care ei au adoptat-o a fost una transparentă, au îmbinat fantezia

cu jocul de cuvinte, cu amalgamarea instanțelor naratoriale, schimbul planurilor relatării, firul narativ întrerupt din loc în loc, experimentalismul și autobiografia.

Și Alexandru George adoptă o astfel de atitudine, aparte față de confracții săi generaționiști, el reușind să își construiască un model personal de scris, conștient fiind încă din anii tinereții de puterea distrugătoare pe care o puteau exercita comuniștii asupra unor oameni ca el. Pe tot parcursul vieții a încercat să jongleze cu regimul, hoinărind dintr-o parte în alta tocmai pentru a nu resimți repercursiunile acestuia, alegând să renunțe chiar și la studiile universitare. Bucureșteanul devenit târgoviștean prin scriitură nu își dorește din partea regimului comunist decât să fie lăsat să scrie în tihnă, fără a-i fi interzis acest drept. El era conștient de faptul că nuvelele sau romanele sale nu aveau să vadă vreodată lumina tiparului datorită contextului social, așa că adoptă o formulă mixtă a prozei livești, făcând anumite analogii culturale, cu o structură stilistică aparte.

De aici, ideea referitoare la traiul modest, fără evenimente neplăcute determinate de comunism, îl definește pe Alexandru George ca pe un cititor pentru cititor. Prozatorul, înainte de toate, așa cum susține el în nenumărate rânduri, citează continuu pentru a oferi lectură. Lectura pe care el o oferă publicului este una de natură critică. Indiferent de tipul scriiturii, Alexandru George intervine asupra textului și cu anumite pasaje specifice unui critic literar. Bineînțeles că aceste sintagme de care am vorbit nu sunt altceva decât spiritul critic pe care autorul îl are în sânge. Munca asiduă de păstrare a identității literare s-a materializat sub forma edițiilor critice, a traducerilor, a articolelor, dar și a unui număr reprezentativ de volume în proză. Prin intermediul varietății scrierii adoptate, Alexandru George reușește să își câștige independența.

Alexandru George trăiește experiența de cititor mult mai accentuat decât alt cititor de rând. Atunci când analizează un text, îl disecă și îl interpretează, nu se rezumă numai la textul propriu-zis, el se aventurează și în alte surse care au ca subiect de discuție opera respectivă, nu apelează doar la scrieri celebre, ci și la surse virtuale, practicând o lectură complexă. Scriitorul, în activitatea sa de critic literar, nu se rezumă doar la analiză și interpretare, ci este pregătit să refacă narațiunea, să restructureze anumite structuri narative și prin intermediul acestora să creeze o nouă operă narativă. Acest talent de a reconstrui opera pe care o are în vizor îl face pe Alexandru George să fie unic în arta sa scriitoricească de natură critică.

Nu tot ce scrie membrul “Școlii de la Tîrgoviște” este extraordinar, uneori are tentința de a adula sau de a denigra imaginea unui om al literaturii tocmai pentru că nu favorizează opera sau chiar persoana despre care vorbește. Exemple în acest caz sunt nenumărate. Unul dintre ele este studiul despre Tudor Vianu din 1971, din volumul *Semne și repere*. Aici, Alexandru George pledează pentru o nouă imagine a celui ce a fost considerat multă vreme personalitate universitară, o imagine care atrage atenția mai degrabă asupra laturii estetice a lui Tudor Vianu, și nu a celui de critic. Atitudinea unui detractor este resimțită în cazul lui G. Călinescu, având în vizor romanele *Bietul Ioanide* și *Scrinul negru*, unde afirmă lipsa veridicității în cazul personajelor care participă la acțiune, precum și a întâmplărilor relatate – departe de verosimilitate în raport cu istoria. Atitudinea îndrăzneță a lui Alexandru George de a întoarce situații în lumea literară, de a prezenta o altă față a anumitor figuri, nu face altceva decât să îl trimită pe Alexandru George la “judecată”.

Afirmațiile de mai sus au avut drept scop individualizarea lui Alexandru George de membrii grupului căruia el îi aparține. Trăsăturile ficțiunii scriitorului sunt cele care îl apropie

de “Școala de la Tîrgoviște”, însă el a îndrăznit mai mult decât ceilalți abordând și latura critică pe care a întreprins-o și aplicând-o și în proză.

Clasarea membrilor “Școlii de la Tîrgoviște” în perioada relativei liberalizări din punct de vedere social-politic, dar și estetic face ca operele create de aceștia să aducă o notă nouă literaturii aflate într-o stare de hipnotism. Inovația de la nivel textual și perspectivă a “Școlii de la Tîrgoviște” a avut un aport important în ceea ce privește dezvoltarea literaturii postmoderne, influențele resimțindu-se în creațiile mai multor scriitori.

Recunoaștere internațională: Această lucrare este susținută prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane (POS DRU), ID134378 finanțat din Fondul Social European și de către Guvernul român.

Bibliografie

- Alex., Ștefănescu, *Istoria literaturii române contemporane*, Editura Mașina de scris, București, 2005
- Bineață, Margareta, *Cărți și autori de azi*, Editura Bibliotheca, Tîrgoviște, 2012
- Cristea, Tudor, *Realitate și ficțiune*, „Litere”, anul I, nr. 6, 2000
- Călinescu, George, *Bietul Ioanide*, Editura Eminescu, București, 1980
- Călinescu, George, *Scrinul negru*, Editura pentru Literatură, București, 1963
- Dicționarul general al literaturii române*, vol. II, E-K, Editura Univers Enciclopedic, București, 2005
- George, Alexandru, *Caiet pentru...*, Editura Cartea Românească, București, 1984
- George, Alexandru, *Cinci sau chiar șase personaje în jurul unui autor*, Editura Cartea Românească, București, 1988
- George, Alexandru, *Dimineața devreme*, Editura Cartea Românească, București, 1986
- George, Alexandru, *La sfârșitul lecturii*, Editura Cartea Românească, București, 1973
- George, Alexandru, *Oameni și umbre*, Editura Albatros, București, 1996
- George, Alexandru, *Petreckeri cu gândul și inducții sentimentale*, Editura Cartea Românească, București, 1986
- George, Alexandru, *Seara târziu*, Editura Cartea Românească, București, 1987
- George, Alexandru, *Semne și repere*, Editura Cartea Românească, București, 1971
- George, Alexandru, *Simple întâmplări cu sensul la urmă*, Editura Eminescu, București, 1970
- George, Alexandru, *Capricii și treceri cu gândul prin spații*, Editura Albatros, București, 1994
- Lefter, Ion Bogdan, *Postmodernism. Din dosarul unei „bătălii” culturale*, Editura Paralela 45, Pitești, 2002
- Lefter, Ion Bogdan, *Primii postmoderni: Școala de la Tîrgoviște*, Editura Paralela 45, Pitești, 2003
- Manolescu, Nicolae, *Arca lui Noe*, ediția a II-a, Editura Eminescu, București, 1991
- Manolescu, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române. 5 secole de literatură*, Editura Paralela 45, Pitești, 2008
- Negrice, Eugen, *Literatura română sub comunism*, Editura Fundației PRO, București, 2003
- Nemoianu, Virgil, *O teorie a secundarului. Literatură, progres și reacțiune*, Editura Univers, București, 1997

- Petrescu, Victor, *Alexandru George 75. Scriitorul și Tîrgoviștea*, „Litere”, an VI, nr. 4(61), 2005
- Petrescu, Victor, *Alexandru George. La aniversară*, „Curier”, an VII, nr. 1(12), 2000
- Pop, Ion, *Dicționar analitic de opere literare românești*, Vol. I-IV, Editura Casa Cărții de Știință, Cluj, 1999-2003
- Popa, Marian, *Istoria literaturii române de azi pe mâine*, Editura Fundației Luceafărul, București, 2001
- Simion, Eugen, *Scriitori români de azi*, Editura Cartea Românească, București, 1974
- Simionescu, Mircea Horia, *Bibliografia generală*, Editura Nemira, București, 1992
- Simionescu, Mircea Horia, *Dicționar onomastic*, Editura Humanitas, București, 2008
- Simionescu, Mircea Horia, *Nesfârșitele primejdii*, Editura Eminescu, București, 1978
- Spiridon, Monica, Lefter, Ion Bogdan, Crăciun, Gheorghe, *Experimentul literar românesc postbelic*, Editura Paralela 45, Pitești, 1998
- Stan, Mihai, *Confreria. Convorbiri și confesiuni*, Editura Bibliotheca, Tîrgoviște, 2009
- Stănescu, Emil, „Lumini și umbre” ale umanului, „Litere”, anul VI, nr. 4(61), 2005
- Zaciu, Mircea, Papahagi, Marian, Sasu, Aurel, *Dicționarul esențial al scriitorilor români*, Editura Albatros, București, 2000
- Zalis, Henri, *O istorie condensată a literaturii române*, Editura Bibliotheca, Tîrgoviște, 2007